

Originalni naučni rad

UDK 811.11'42:004.773.5

DOI 10.7251/MFP1701095H

COBISS.RS-ID 6752280

O JEZIKU NA INTERNETU

Darka Herbez¹

SAŽETAK:

U ovom radu ukazuje se na sve rasprostranjeniju upotrebu interneta i društvenih mreža u svakodnevnoj komunikaciji. Komunikacija na internetu jedna je od aktuelnih tema i prepi-ska putem interneta najbolje nam pokazuje kako vladamo jezikom. Rad ukazuje na primjere drugačijeg pisanja na društvenim mrežama čiji je rezultat neka vrsta nove jezičke tvorevine.

Ključne riječi: Internet, jezik, društvene mreže, komunikacija

ABSTRACT

The aim of this study was use of Internet and social networks in everyday communication. Communication on the Internet is one of the popular topics and online correspondence best demonstrates how we speak the language. The paper shows different writing on the social networks whose result is some kind of new linguistic creation.

Keywords: Internet, language, social networks whose, communication

UVOD

S obzirom na to da se ljudske potrebe konstantno razvijaju, ne treba da čudi stalni razvoj novih tehničkih saznanja. Internet revolucija nesumnjivo je donijela velike prednosti u život savremenog čovjeka i omogućila brzu i sveopštu komunikaciju među ljudima. Komunikacija među ljudima je olakšana i brza, prevazišao se problem sa daljinom itd. Iako pojava interneta ima svoje prednosti, neki sociolozi smatraju da ta pojava ima i svoje negativne posljedice. Ističu da ćaskanje na internetu i sklapanje internet prijateljstava dovodi do socijalne izolacije. Osim toga, ukazuju na mogućnost ljudi da putem interneta izvršavaju i poslovne obaveze, što dovodi do gubljenja granice između radnog i slobodnog vremena.² Nažalost, negativne posljedice interneta i društvenih mreža imaju i druge nedostatke. Sve češće se susrećemo sa krađom podataka i njihovom zloupotrebom, pojavom zavisnosti itd. Dakle, možemo zaključiti da internet može biti i opasan ukoliko njegovi korisnici nisu dovoljni oprezni. Primjeri neopreznosti sa kojima se često susrećemo jesu otkrivanje previše ličnih podataka, postavljanje dječjih fotografija i informisanje o mjestu gdje se korisnici nalaze u tome trenutku. Uprkos tome, neosporno je da je internet postao nezaobilazni dio života većine ljudi. Danas gotovo nema čovjeka bez kreiranog naloga na društvenim mrežama poput Fejsbuka ili Tvitera. Međutim, upravo na društvenim mrežama najviše dolazi do izražaja jezička kultura njihovih korisnika. Predmet naše pažnje jeste up-

1 Mr Darka Herbez, Plovdivski univerzitet „Pajsije Hilandarski“, darka.herbez@yahoo.com

2 Radivojević, R., *Tehnika i društvo*, Fakultet tehničkih nauka, Novi Sad, 2008, str. 92.

ravo način pisanja na društvenim mrežama (Fejsbuk, Tviter) i odstupanja od jezičke norme sa kojima se gotovo svakodnevno susrećemo. Koristeći društvene mreže sve više mladih ljudi na neki način mijenja svoj jezički identitet. To je uočljivo ne samo kod govornika srpskog jezika nego i kod govornika drugih stranih jezika. U ovom radu pokušaćemo pokazati kako to društvene mreže mijenjaju jezik, prvenstveno Fejsbuk. Osim toga, ukratko ćemo se osvrnuti i na komunikaciju putem elektronske pošte, te ukazati na osobenosti i ove vrste komunikacije.

Ranko Bugarski ističe tri značenja termina jezik.

„1. Čoveku svojstvena sposobnost društvenog opštenja putem artikulisanog sistema verbalnih znakova koji omogućuje oblikovanje misaonih sadržaja i njihovo prenošenje u vidu suvislih govornih poruka.

2. Svaki poseban pojavni oblik jezika pod 1, tj. konvencionalni sistem znakova koji pripada određenoj zajednici, zadovoljavajući njene potrebe u komunikaciji i stvaralaštvu (npr. srpski, francuski, japanski jezik).

3. U užem i specijalizovanom smislu, bliskom pojmovima jezičkog varijeteta, stila i žargona, skup jezičkih sredstava karakterističan za pojedine društvene grupe, epohe, profesije i žanrove, te za pojedince (npr. jezik omladine, romantizma, novinarstva, bajke, Ive Andrića).“³

Lingvista Dejvid Kristal navodi različite „situacije“ na internetu za koje je jezik prepoznatljiv. Tu ubraja elektronsku poštu, grupe za časkanje (sinhronijske i asinhronijske), virtualne svjetove i veb-stranice.⁴ Kristal navodi i termin *netispik* što označava govor interneta.⁵ Razumljivo je da se govor interneta umnogome razlikuje od konverzacije uživo. Kristal ističe da je internet govor kompletniji od komunikacije uživo. Poruku šaljemo odjednom i ne možemo da vidimo vizuelne reakcije primaoca. Takođe, navodi da je konverzacija na internetu dosta sporija od komunikacije uživo, gdje se na odgovor može čekati i mjesecima.⁶ Razlike između ove dvije vrste komunikacije su neosporne i nemoguće je ne primijetiti da komunikacija na internetu mijenja jezički identitet njegovih korisnika i unekoliko nameće nova jezička pravila. Ipak, mišljenja filologa su podijeljena i nailazimo na različite reakcije. Neki od njih smatraju da je internet poguban po srpski jezik, dok ima i onih koju te jezičke promjene smatraju normalnom pojavom, jer je jezik živ i stalno se mijenja. Naše mišljenje ipak više ide u prilog prvoj tvrdnji i smatramo da jezik na internetu na neki način kviri jezik mladih ljudi. U ovom radu pokušaćemo i potkrijepiti tu tvrdnju primjerima sa Fejsbuka, Tvitera, Instagrama, te na primjerima pokazati u kojoj se to mjeri promijenio jezik i način pisanja. Kao što smo već naveli, ukratko ćemo se osvrnuti i na komunikaciju putem elektronske pošte i pokušati ukazati i na njene specifičnosti. Primjeri iz korpusa istraživanja obiluju i greškama koje nastaju zbog nedovoljne jezičke kulture onih koji pišu. U takve greške spadaju rastavljeno i sastavljeno pisanje riječi, upotreba velikog slova, pravilno pisanje *-je* i *-ije* itd. Neke greške pojavljuju se slučajno i zbog brzine kucanja. Međutim, mi ćemo u našem radu manje pažnje posvetiti ovoj vrsti grešaka i prvenstveno ćemo se fokusirati na namjerne izmjene u načinu pisanja i stvaranje neke nove jezičke tvorevine.

3 Bugarski, R., *Jezik i kultura*, Biblioteka XX vek, Beograd, 2005. str. 10-12.

4 Crystal, D., *Language and Internet*, Cambridge University Press, Cambridge, 2004, str. 10.

5 Isto, str. 17.

6 Isto, str. 31-32.

JEZIK FEJSBUKA

Većina internet korisnika danas ima kreirane naloge na Fejsbuku, Tviteru, Instagramu, pogotovo kada je riječ o pripadnicima mlađe populacije. Naš rad prvenstveno će se bazirati na komunikaciji na Fejsbuku, ali ćemo se ukratko osvrnuti i na druge društvene mreže. O prednostima i nedostacima društvenih mreža uveliko se polemise u današnje vrijeme. Istina je da Fejsbuk ima svoje prednosti: način komunikacije je olakšan i ubrzan, ponekad može biti koristan za traženje posla i prikupljanje informacija, postoje različite grupe u koje se mogu uključiti ljudi istih interesovanja, sklapaju se nova poznanstva itd. Međutim, Fejsbuk zaista ima i svoje nedostatke: može biti opasan ako nismo dovoljno oprezni, ponekad ne daju realnu sliku njegovih korisnika, stvara se zavisnost i socijalna otuđenost. Ipak, ono što je privuklo našu pažnju i o čemu će biti riječi jeste jezik na internetu. Na osnovu primjera sa Fejsbuka pokazaćemo kako se to promijenio jezički identitet kod mladih ljudi.

Sve više imamo priliku da se uvjerimo koliko se promijenio jezik kod korisnika društvenih mreža. U nastavku teksta navešćemo primjere koje smo zapazili u toku našeg istraživanja.

Izostanak znakova interpunkcije

Na društvenim mrežama često se susrećemo sa izostankom znakova interpunkcije prilikom pisanja. Ovo je postala gotovo redovna pojava kod većine korisnika društvenih mreža. Tako imamo primjere:

Ko ti kaže da ne ličimo☺

*Sva si na mene☺ :**

Umjesto znakova interpunkcije obično nailazimo na emotograme, o čemu će biti malo više riječi kasnije.

Pisanje latiničnih slova bez dijakritičkih znakova

Vise lici na tebe nego na Velenku.

Bas uzivate. Zivjeli!

Nedostajes mi, macko.

Osim izostavljanja ovih znakova, sve više se zapaža i nepravilno pisanje određenih latiničnih slova, na primjer, *dj* umjesto *đ*.

Najsladja si mi.

Sretan rodjendan!

Pisanje početka rečenice malim slovom

Sve češći prizor koji možemo vidjeti na Fejsbuku jeste pisanje početka rečenice malim slovom.

prevod pokidao.

danas je pobijedio timski duh.

jao, kume, šta to radiš?

super ti je haljinica.

Naizmjenično pisanje malih i velikih slova u rečenici

U našem korpusu primijetili smo primjere naizmjeničnog pisanja malih i velikih slova. Ovaj način pisanja karakterističan je za pripadnike mlađih populacija.

KlUb LjuBiTeLja OdBoJkE

SvI mI kOjI vOllmO cEcU

Uticaj engleskog jezika na pisanje

Sljedeći primjer koji smo zapazili na društvenim mrežama jeste uticaj engleskog jezika na pisanje pojedinih latiničnih slova. Tako imamo primjere pisanja *ch* umjesto *č*, *w* umjesto *v* itd.

Takvi primjeri su:

Svi mi koji wolimo chokoladu.

Shale leche dushu.

Oshishala sam se.

Na ovakve primjere naišli smo i u pisanju govornika bugarskog jezika, pa ćemo navesti neke od njih:

Tuk sym oshite. Još sam tu.

Ti kyde izchезna? Gdje si ti nestala?

Ne sym večerql. Nisam večerao.

Do sledvashtiq pyt. Do sljedećeg puta.

Interesantno je da sve češće nailazimo na pisanje pod uticajem engleskog jezika, što dovodi do pisanja *y*, *q*, *j* umjesto ćirilčnih slova *ѣ*, *я*, *ж*.

Ono što nam je takođe zaokupilo pažnju jeste miješanje latiničnih i ćirilčnih slova u istoj rečenici ili dodavanje slova *u* na kraju riječi.

Razbrah, che si trygnala. Čuo sam da si otišla.

Hubava pochivka u doma. Lijep odmor kod kuće.

Doskorou umjesto *doskoro*

Veselou umjesto *veselo*

Uticaj engleskog jezika primjećuje se i u sve većem korištenju anglicizama umjesto srpskih riječi. Tu imamo primjere doslovnog prenošenja engleskih riječi i njihovu adaptaciju na srpski jezik. Tako imamo četovanje, hejtovanje, lajkovanje itd. To nam pokazuju sljedeći primjeri:

Nema razloga za *hejtovanje*.

Pravi *shitstorm* negativnih komentara.

Lajkovala sam ti fotografiju.

Ne bih rekla da će nešto drugo iskrsnuti pored ovog celebrity incidenta.

Vidimo da se koriste engleske riječi i u slučajevima kada za isti pojam postoji riječ u srpskom jeziku. Koliko god ta pojava bila očekivana i normalna, jer je jezik živ, ipak smatramo da se na taj način gubi srpski jezik. Današnji voditelji televizijskog programa su mogući krivci za pojavu što više stranih riječi u srpskom jeziku, jer često možemo čuti upotrebu neke engleske riječi umjesto domaće. Nikako ne bi trebalo zanemariti ozbiljnost

ove situacije što bi mogla biti tema nekog našeg budućeg rada. Osim toga, susrešćemo se i sa primjerima pisanja po uzoru na engleski jezik kada se koriste dupla slova ili dva o umjesto *u*.

Presllatka si.

Ti si lood.

Za kraj ćemo spomenuti doslovno prenošenje engleskih struktura koje nisu u duhu srpskog jezika, pa tako imamo primjere:

Najbolja žurka ikad.

Ne radi ništa što ja ne bih.

Skraćivanje riječi

Kod pripadnika mlađe populacije zapazili smo poseban način pisanja riječi, tj. skraćivanje riječi. Tako nailazimo na primjere kao što su *nzm* umjesto *ne znam*, *nmg* umjesto *ne mogu*, *ln* umjesto *laku noć*, *np* umjesto *nema problema* itd. Ovu pojavu zapažamo i kod govornika engleskog i govornika bugarskog jezika. Tako u bugarskom jeziku imamo primjer za *np* umjesto *няма problem* (nema problema) itd. Dejvid Kristal navodi pošiorku listu akronima koji se koriste u internet komunikaciji, a mi ćemo u ovom radu navesti samo neke od njih.

tnx thanks

we whatever

pls please⁷

Možemo primijetiti da se ovi akronimi često susreću i kod pisanja govornika srpskog jezika, što opet možemo objasniti uticajem engleskog jezika na srpski.

Pisanje brojeva umjesto slova

U analizi našeg korpusa kod govornika srpskog, bugarskog i engleskog jezika naišli smo na pojavu pisanja brojeva umjesto slova. Kod govornika srpskog jezika naišli smo na sljedeći primjer umetanja brojeva umjesto slova:

O5 umjesto opet

Kod govornika bugarskog jezika zapazili smo da je najčešća upotreba broja 4 umjesto slova *č* i broja 6 umjesto slova *š*. Tako imamo primjere:

Ni6o mu ne sčm kazal. Ništa mu nisam rekao.

V4era kupih riza. Juče sam kupio košulju.

U engleskom jeziku pronašli smo primjere *4you* i *2radio*, gdje se koristi određeni broj za čitavu riječ. Dejvid Kristal navodi da se često koristi znak dolara umjesto slova *s* i znak *£* umjesto slova *l*.⁸

Interesantno je i pisanje *xoxoxo* na engleskom jeziku, što se koristi kao zamjena za poljupce i zagrljaje.

⁷ Isto, str. 86.

⁸ Isto, str. 88.

Jezik emotograma

Prilikom analize našeg korpusa posebnu pažnju privukla nam je upotreba emotograma umjesto riječi. Tako imamo znak za podignuti palac ako nam se nešto sviđa, ☺ ako nam je nešto smiješno itd. Upotreba emotograma postala je toliko rasprostranjena i gotovo da možemo govoriti o zasebnom jeziku. Interesantno je da njegovo korištenje ili izostanak ponekad može da promijeni čitav smisao rečenice ili da dovede do nerazumijevanja. Dejvid Kristal smatra da „emotogrami definišu situaciju“.⁹ Razumljivo je da se na ovaj način postiže brže pisanje poruke, ali smatramo da ovakav način pisanja uveliko siromaši rječnik onoga ko piše.

JEZIK TVITERA, INSTAGRAMA I I-MEJL KOMUNIKACIJA

Kao što je već bilo rečeno, većina korisnika interneta, a pogotovo pripadnici mlađe populacije, imaju kreirane naloge na Fejsbuku, Tviteru, Instagramu itd. Ovaj rad najviše se fokusirao na osobenosti pisanja na Fejsbuku, međutim, ukratko ćemo se osvrnuti i na način pisanja na Tviteru i Instagramu. Takođe ćemo se osvrnuti i na neke osobenosti komunikacije putem elektronske pošte.

Što se Tvitera tiče, karakteristično je da poruke imaju ograničen broj karaktera, što omogućava pisanje kratkih poruka. Osobenosti pisanja iste su kao i na Fejsbuku, tj. odsustvo malog i velikog slova, korišćenje anglicizama, odsustvo interpunkcije, odsustvo dijakritičkih znakova itd. Na Fejsbuku i na Tviteru postoji opcija da se nekome obratite direktno koristeći znak @, a koristeći # možete da pronađete informacije koji se odnose na nešto određeno.

Kada govorimo o pisanju na Instagramu, možemo primijetiti spojeno pisanje svih riječi. *#trecasmjena*

I na kraju ćemo iznijeti par zapažanja u vezi sa komunikacijom putem elektronske pošte. Karakteristično je što bi trebalo da se poštuju određena pravila prilikom pisanja na ovaj način. Pored adrese primaoca, trebalo bi napisati naslov poruke, mora se voditi računa da li je riječ o zvaničnoj ili nezvaničnoj komunikaciji, a trebalo bi obratiti pažnju na pravilno pisanje i veličinu slova. Kada dobijete poruku, potrebno je voditi računa i o pravovremenom odgovoru na nju.

ZAKLJUČAK

U ovom radu pokušali smo ukazati na uticaj interneta na jezik i formiranje neke nove vrste jezika. Iako je razumljivo da je internet sastavni dio našeg života bez čega je on gotovo nezamisliv, ne možemo poreći da i te kako ima uticaj na jezik njegovih korisnika. Na primjerima iz korpusa istraživanja pokušali smo ukazati na najčešće osobenosti komunikacije na internetu. Vidjeli smo da se na neki način promijenio jezički identitet korisnika interneta, a samim tim uticao i na siromašenje srpskog jezika. Primijetili smo promjene na leksičkom, ortografskom i gramatičkom nivou: izostanak znakova interpunkcije, odsustvo velikog slova na početku rečenice, naizmjenično pisanje malih i velikih slova, pisanje slova bez dijakritičkih znakova, skraćivanje riječi, upotreba brojeva umjesto slova i upotreba

9 Isto, str. 39.

emotograma. Važno je spomenuti i uticaj engleskog jezika, čemu je u radu posvećen zaseban dio. Koliko god uticaj stranih jezika bio razumljiv i neminovan proces, ne bi trebalo da izgubimo svijest o maternjem jeziku. Smatramo da navedeni primjeri pokazuju negativne posljedice globalizacije, što se jasno vidjelo kod većine korisnika interneta. Navedeni primjeri pokazali su nam u kojoj mjeri internet mijenja jezik i podsjetili nas da bi trebalo da uradimo sve što je u našoj moći kako bismo ga sačuvali.

LITERATURA

1. Bugarski, R.: *Jezik i kultura*, Biblioteka XX vek, Beograd, 2005.
2. Radivojević, R.: *Tehnika i društvo*, Fakultet tehničkih nauka, Novi Sad, 2008.
3. Crystal, D.: *Language and internet*, Cambridge University pres, Cambridge, 2004.